

ДОБРИ ЖОТЕВ КУМ ВИТАН

chitanka.info

Вече трети ден кум Витан царуваше, седнал на най-личното място пред сватбената трапеза. За разлика от него кумица Ренгия обаче се умори. Забрадената ѝ глава с разкошна черна кърпа се наклони към ухото му:

— Витане!?

Казаното беше достатъчно да разбере, че е крайно време да си тръгват. Но той, зачервен като червения си пояс, с разкопчана бяла риза, ѝ се сопна:

— Сус!

Сватбарите, разбира се, се правеха на ни чули, ни видели — знаеха от деди и прадеди: „Кумова воля е закон.“ Днешните поколения нямат представа за някогашните кумове и за тяхната неограничена власт. Тогава казваха: „На кум вода не се гази“, „От кум по-голяма рода нема“, „Кум е по-голем и от цар“.

Съществуваше и приказка: „Някой си цар научил за голямата власт на кумовете, заповядал да му доведат един от тях и го попитал: «Истина ли е, че си по-голям от мен?» «Истина е, царю честити» — отвърнал кумът. «Обесете го!» — разгневил се владетелят. Повели стражите нещастника, а царят се позамислил и пак попитал: «Колко време кумуваш?» «Три дни, царю честити.» Тогава самодържецът махнал великодушно: «Е, щом е само три дни»... — и го пуснал да си върви по живо, по здраво.“

Но на кум Витан трите дни не стигаха. Стана, разчеса космати гърди, заповяда на циганите да свирят кючек. Заповедта беше изпълнена мигновено и той скочи на четиридесет и пет годишните си нозе.

Кумица Ренгия не се стърпя и подсказа на свекървата с очи да пеят кумовата песен — подсещаме, че е дошло време да си отива. Свекървата възприе идеята с облекчение и дръпна настрана няколко от селските моми. Те подеха песента: „Айде, куме, айде, благи куме“...

Кум Витан, макар и в апогея на кючека, чу поканата. Трябваше да се подчини — неписаните закони са къде-къде по-авторитетни от писаните.

В двора запрегнаха шарената каруца. Младоженецът помогна на кума да седне на капрата и сложи до него кумицата. По-малкият му брат поведе конете. Цялата сватба начело с музиката се проточи да ги изпроводи до края на селото.

Кум Витан гледаше недоволен, но хората се преструваха, че не забелязват. На раздяла всички целунаха ръка на кума и кумицата, почакаха, докато каруцата изчезне зад първия завой, и забързаха към къщи. Трябваше да поизчистят и да легнат да спят. Шега ли е да не мигнеш почти три денонощия. Никой не поруга кума — „Лоша дума за кум не се казва“. И най-лошият да е, пак е най-добър. И най-глупавият, пак е най-умен. Мястото му е такова — кум...

По пътя към неговото село кум Витан, нахлупил астраганения калпак, нямаше желание за нищо. Кумица Ренгия неусетно опря глава на рамото му и още по-неусетно заспа. Него обаче сън не го ловеше. Пред очите му се нанизваха сцени от тридневното кумство. Как да се прости с такова нещо? Дума кажеш — мед капе от устата ти! Каквото пожелаеш — става! Накрая, без повече да му мисли, обърна конете и ги подгони в обратна посока. По време на маневрата жена му понадигна глава, но не успя да се събуди.

Сватбарите тъкмо бяха поразтребили, когато шаферката, излязла за нещо по двора, връхлетя:

— Иде!

— Кой иде, мари? — облеци се свекървата.

— Кумът!

След кратка суматоха свекървата нареди отново да се сложи софрата, да повикат музикантите и всички да се приготвят за посрещане. На кум не можеш да кажеш: „Сватбата свърши, защо се връщаш?“ Щом идва, значи никаква сватба не е имало. Пресрещнаха каруцата някъде към средата на селото и процедурата при посрещането на кум започна:

— Добре си дошъл, куме — проточи свекърът и най-почтително целуна ръка.

— Добре сме ви намерили, кумашине — отвърна кум Витан.

В същото време дотичаха музикантите и загъделичкаха кеманетата. Байрактарят гръмна с рязаната пушка. Както си му е редът — не трябваше да бъде пропуснато нищо. Стресната от изстрела, кумица Ренгия се събуди и изписка. Но като награбиха ръката ѝ за целувка, съобрази каква я е свършил мъжът ѝ и, ще не ще, влезе в ролята си.

Ето ги пак на добре познатата софра. Кум Витан в средата, кумица Ренгия до него. Останалите по повелите на предавания от уста

на уста и от век на век протокол заеха съответните места. Никой не можеше да продума преди кума. Това беше добре известно на кум Витан и той счете за необходимо да помълчи доста време. Най-последно провлече изтежко:

— Живи и здрави да сте, кумашине! На младите челяд, на старите — унуци!

Кумашинът отвърна благодарствено:

— От твоите уста, куме, у божиите уши!

Оттук нататък приказката потръгна. Всеки изрече добро пожелание. Получи се словесна неразбория, но това нямаше значение. По-важен беше самият ритуал.

Никому не се пиеше. Кумът обаче вдигна чашата и занарежда известната смехотворна наздравница, посветена на цяла плеяда оригинали от Граово:

— А наздраве! Да са живи кум Илия, кумица Мария, гулията от Бегуновци, Милан Пупата от Брезник, Илия от Косача, Сандо Любин от Гургулят...

След като привърши много по-дългия списък от тук цитирания, кум Витан даде знак на музикантите и те засвириха „трапезната“.

— И-ху-ху — извика байрактарят и сватбата започна.

Първото, или по-точно четвъртото денонощие премина някак си. На следващия ден обаче не можеха повече нито да пият, нито да ядат. По тайно споразумение с кумица Ренгия решиха скрито да наливат в чашите си вода. Колкото до яденето, кусваха, и то само ако кумът укори някого, задето не яде. Никой, разбира се, не гъкна срещу превишилия властта си — „кумство му — воля му“. От преумора циганите изпускаха кеманетата, тъпанджията пък удряше тъпана напосоки.

Кой ти гледа. Кум Витан едвам сега започна да се развихря. Черните му очи лъснаха като гледжосани:

— Петел!... Герест петел да ми се донесе!

— Одма, куме — смотолеве свекървата.

Подир малко поръчаният петел с вързани крака заудря с криле пръстения под. Кумът го погледа, погледа, па нареди:

— Дръвникът — тука! И секирата — тука!

Внесоха желаниа дръвник и секира. Сега всичко беше ясно, само не се знаеше кой ще бъде удостоен с честта да извърши

жертвоприношението.

Кум Витан посочи капелмайстора. Човекът най-добросъвестно извърши възложената му почетна задача. Кумът махна с ръка и нареди небрежно:

— Да се оскубе и изпече!... Я сам че го ручам!

— Нема ли да ти дойде много, куме? — несмело подвикна байрактарят.

— Много на душмани — успокой го кум Витан.

Малка група излезе на двора да стъкне огън и да опече петела. През това време кумът не можеше да стои със скръстени ръце, та се обърна към по-малкия брат на младоженеца:

— А ти земи, та си прерипни сенката!

Младежът не посмя да откаже. Само се задоволи да забележи:

— Арно, ама тука нема сенка.

Кум Витан се вдигна и излезе навън. Сватбарите, естествено, го последваха. Кумица Ренгия опита да го вразуми, но внушителното „сус“ вразуми нея.

На двора младият човек измери с очи доста дългичката си сянка и скочи от място. Неуспехът му разсмя кума. Останалите заедно със състезателя маркираха смях. Малкият направи втори опит, после трети без никакво престараване. Кум Витан възнегодува:

— Аааааа, лабаво да нема!

— Нема, куме, нема — отзова се младежът и заскача усърдно.

Кумът се разсмя до сълзи. Застанала зад гърба на мъжа си, кумица Ренгия безмълвно го чумосваше. Накрая се намеси слънцето — хлътна зад задалите се от запад облаци. Това стана точно когато малкият направи поредния скок. Поне за кум Витан се създаде илюзия, че братът на младоженеца е прескочил сянката си, и доволен го потупа по плещите:

— Бравос!

— Шес'старая — козирува състезателят и този път се разсмя от сърце.

Смехът зарази останалите и така развеселени, отново влязоха вкъщи. Там кумът вдигна чашата и повели на всички да пият до дъно. Пиха — той ракията си, другите своята бистра водица.

По някое време внесоха опечения петел и тържествено го поставиха пред кум Витан. Той запретна ръкави, отдели кълките,

крилата и яденето започна.

За учудване на всички кум Витан изяде петела. Но учудването стана още по-голямо, когато пожела за десерт три опечени врабчета. Трябваше да се направи нещо. Свекървата и кумица Ренгия се спогледнаха и момите отново запяха: „Айде, куме, айде, благи куме“...

Изпратиха го, додето го изпращаха първия път. Само че сега свекърът задържа сватбарите за около половин час по местата им, така ако случайно пак се върне, да са готови за посрещането. И кум Витан се върна.

Третия път толкова се разпусна, че не е за разправяне. Изпитата без мяра ракия не можа да го укроти. По този повод някой заключи замислено:

— Брей, страшна работа било това властта! По̀ опива и от най-върлата ракия!

Накрая прибегнаха до билкарката. Тя скрито сипа в питието му някаква билка. За кратко време кум Витан дълбоко заспа. Изнесоха го на ръце и го положиха в каруцата. Младият байрактар пое дизгините, за да го закара у дома му. Този път мина без ритуали. Каталясали до краен предел, сватбарите се натъркаляха кой където свари.

Когато байрактарят се върна, намери всички, включително и младоженците, заспали така дълбоко, сякаш билкарката беше дала и на тях от своето неизвестно приспивателно.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.